

No 49 (2020)

P.5

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

ECONOMIC SCIENCES

Aliyev T. ASSESSMENT OF INSTITUTIONAL TRANSFORMATIONS IN THE ECONOMY OF AZERBAIJAN	3	Dvoretskaya V. ORGANIZATION OF INTERNAL CONTROL IN THE ACCOUNTING SERVICE OF THE ORGANIZATION	39
Aliyev T., Ismayilov B. INNOVATIVE SOLID MANAGEMENT MECHANISM DOMESTIC WASTE IN AZERBAIJAN	9	Elichekova A. ASSESSMENT OF INDIVIDUAL COMPONENTS OF THE REGION'S COMPETITIVENESS	43
Aliyev T., Abdurrakhmanova A. INCREASING THE INNOVATION ACTIVITY OF THE PROCESSING INDUSTRIES OF AZERBAIJAN IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION	22	Kolesnik T. PECULIARITIES OF BUDGET MANAGEMENT OF UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES AND THEIR SPECIFIC TASKS IN MODERN CONDITIONS.....	46
Mazur K., Hontaruk Y. TRENDS AND CONDITIONS OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF RAW MATERIAL BASE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES	29		

ТЕНДЕНЦІ І УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СИРОВИННОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВ АПК**Мазур К.В.***кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет***Гонтарук Я.В.***асистент кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет***TRENDS AND CONDITIONS OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF RAW MATERIAL BASE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES****Mazur K.***candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Agrarian Management, Vinnytsia National Agrarian University***Hontaruk Y.***Lecturer of the Department of Agrarian Management, Vinnytsia National Agrarian University***Анотація**

Проведено аналіз розвитку переробних підприємств аграрної сфери в сучасних умовах. У статті досліджено показники надходження сировини на підприємствах переробних галузей за якісними показниками. Вивчено географічну сировинну базу переробних галузей агропромислового сектору. Вивчаються перспективи інтеграції переробних підприємств у світовий економічний простір. Розглянуто напрями державної підтримки аграрної галузі в Україні. Запропоновано заходи щодо покращення постачання сільськогосподарської сировини на переробні підприємства аграрного сектору та перспективи розвитку малих форм на основі співпраці у сільському господарстві.

Abstract

The analysis of development of processing enterprises of agrarian sphere in modern conditions is carried out. In the article the indicators of receipt of raw materials on the enterprises of processing branches on qualitative indicators are investigated. The geographical raw material base of processing branches of the agro-industrial sector is studied. The prospects of integration of processing enterprises into the world economic space are studied. The directions of state support of the agrarian branch in Ukraine are considered. Measures to improve the supply of agricultural raw materials to processing enterprises of the agricultural sector and prospects for the development of small forms on the basis of cooperation in agriculture are proposed.

Ключові слова: агропромислові переробні підприємства, молоко, продукція тваринництва, зерно, реструктуризація, експорт, інтеграція, нормативно-правова база, механізм, стратегія, сировина.

Keywords: agro-industrial processing enterprises, milk, livestock products, grain, restructuring, export, integration, regulatory framework, mechanism, strategy, raw materials.

Постановка проблеми. В сучасних умовах інтеграції в світовий економічний простір переробних підприємств АПК України є досить складним у зв'язку з рядом проблем серед яких недосконалість нормативно-правої бази, проблеми з проведенням фінансової реструктуризації та відсутністю належної підтримки аграрних виробників особливо в галузі тваринництва, що є основою сировинної бази для переробних підприємств АПК. Процеси розвитку зовнішньоекономічної діяльності переробних підприємств аграрної сфери є першочерговими для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження тенденцій розвитку харчової промисловості АПК здійснювалися Калетніком Г.М. [1]. Роль сільськогосподарських кооперативів в формуванні сталого розвитку сільських територій на базі закритого циклу виробництва присвячено дослідження Гончарук І.В. [2]. Напрямки державної підтримки розвитку аграрної сфери присвячені праці Пронько Л.М. та Фурман І.В. [3, 5]. Розвиток переробної кооперації присвячені праці Попової С.В. Месель-Веселяка В.Я. [4, 7]. Проте дослідження товарної структури сировинної бази переробних підприємств в сучасних умовах є недостатньо дослідженими, що і зумовлює актуальність дослідження.

Мета статті. Основними цілями дослідження є аналіз сировинної бази переробних підприємств АПК. Визначення напрямків розвитку підприємств галузі. Дослідження перспектив виходу підприємств на світові ринки продовольства.

Виклад основного матеріалу. На теперішній час продовольча безпека є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. Головною умовою позитивного її рішення є наявність розвиненої харчової промисловості, яка буде здатна не лише забезпечити внутрішній ринок продуктами харчування, а також буде конкурентною на світовому продовольчому ринку. Продукція харчової промисловості – це продукція постійного попиту, яка є фактором життєзабезпечення населення та збереження його здоров'я. Для підвищення матеріального рівня життя населення України потрібні нові підприємства, які оснащені інноваційним високопродуктивним потоковим обладнанням з використанням передових розробок. Важливою умовою покращення забезпечення населення України продовольчими продуктами є розвиток технічної бази зберігання та переробки сільськогосподарської продукції.

Переробні галузі АПК класифікують:

- по переробці рослинної сировини, сировини тваринного походження;

не пов'язані з сільськогосподарською переробкою.

Харчова та переробна промисловість України представляє собою багатогалузеву систему, яка охоплює більш ніж 20 різноманітних галузей. А саме:

- підприємства м'ясної промисловості;
- підприємства птахопереробної промисловості;
- підприємства по переробці молока;
- підприємства плодоовочевої продукції;
- підприємства по випічці хліба та виготовленні макаронних виробів;
- елеваторні та круп'яні підприємства;
- комбикормові заводи;
- підприємства по переробці риби;
- підприємства з виробництва цукру;
- консервні заводи;
- виноробні заводи;
- підприємства по переробці чаю та тютюну, тощо.

По способу отримання цільового продукту харчові підприємства розділяють на такі, що:

- з вихідної сировини отримують цінні речовини (цукрове, борошномельне та ін.);
- мають високу концентрацію цінних компонентів до харчового продукту (овочесушильне, молочне);
- виробляють продукцію з різних компонентів (консервне, кондитерське та ін.);
- виробляють продукцію з напівфабрикатів первинного виробництва (макаронне, безалкогольних напоїв та ін.).

В сфері переробних підприємств агропромислового комплексу (АПК) формується понад 70 % загального товарообороту країни. Переробній області АПК належить друге місце по об'єму валової продукції після машинобудування та третє — за кількістю робочих місць. Тільки за рахунок скорочення затрат та поглиблення переробки харчової продукції можна збільшити виробництво продуктів харчування на 25-30 %. Однак, в останні роки населенню реалізовано менше ніж 40 % сільськогосподарської продукції в переробленому вигляді, тоді як в країнах Європи цей показник досягає 80 %. Зберігається ще дуже великий об'єм ручної праці в переробних областях країни (30-40%). Низькими залишаються також продуктивність та надійність технологічного обладнання.

Незважаючи на кризову ситуацію в державі і спад промислового виробництва харчова промисловість України демонструє зростання здебільшого за рахунок виробництва жирів та кондитерських виробів (табл. 1).

Основний обсяг виробництва переробної промисловості припадає саме на виробництво жирів рослинного та тваринного походження і в більшості експортується за кордон.

Також потужною є кондитерська галузь, яка за рахунок наявності в державі вертикально інтегрованих аграрних формувань є конкурентоздатною на світових ринках.

Проте недостатньо розвивається переробка молочної продукції через низьку якість молока та відсутність належної державної підтримки галузі тваринництва.

Таблиця 1

Індекси промислової продукції за видами діяльності за 2013-2019 роки

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення, +,-
Промисловість	95,7	89,9	87,7	104	101,1	103	99,5	-195,2
Переробна промисловість	92,7	90,7	86,9	105,6	105,2	102,9	100,9	-193,6
Виробництво харчових продуктів	95	102,5	89,1	107,4	106,3	98,7	103,3	-198,3
Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	110,5	100,5	100,2	104,1	104,3	99,9	102	-212,5
Перероблення та консервування фруктів і овочів	99,8	102,9	84,7	106	101,6	109,9	99,4	-199,2
Виробництво олії та тваринних жирів	92,6	121,5	85,9	118,4	117,5	97,9	113,7	-206,3
Виробництво молочних продуктів	100,5	100,1	91,7	99,7	100,8	101,7	95,1	-195,6
Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості	96,7	100,6	101,1	103,1	98,9	89,2	104,1	-200,8
Виробництво хліба, хлібобулочних і виробів	96,5	89,5	85,3	97,6	98,5	95	94	-190,5
Виробництво цукру	58,9	166,8	69,1	133,6	100,9	89,6	82,8	-141,7
Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів	100,5	76,2	83,2	97,2	106,5	107,7	111,3	-211,8
Виробництво чаю та кави	110,7	106,1	93,6	103,6	95,1	104	97,3	-208
Виробництво інших харчових продуктів	119,6	112,6	74,7	93,8	102,3	104,9	64,1	-55,4

На переробні підприємства АПК України протягом 2019 року надійшло 9,9 млн тон зернових за середньою ціною 3951 грн/т (табл. 2).

Таблиця 2

Наявність, надходження і перероблення культур зернових, зернобобових та олійних у підприємствах, що займаються їхнім зберіганням і переробленням, у 2019 році, тон

	Наявність на кінець звітнього періоду	Куплено з початку року	Середня ціна купівлі, грн за 1 т	У % до відповідної дати (періоду) попереднього року	
				наявність	середня ціна купівлі
Культури зернові та зернобобові	9872293	8741497	3951,7	72,6	89,1
з них					
пшениця	2149801	3837371	4260,6	67,0	90,4
з неї тверда	2686	8853	6305,7	103,2	109,2
крім твердої	2147115	3828518	4255,9	67,0	90,4
з неї 1 класу	2544	493	4873,5	145,5	98,6
2 класу	602323	1030224	4261,4	101,7	87,2
3 класу	1051383	1706407	4288,6	60,9	89,4
4 класу	436337	710121	3856,5	2148,9	86,7
5 класу	3963	13066	4474,6	2,9	104,8
6 класу	36626	337423	4888,1	5,3	108,3
кукурудза на зерно	6968731	3666851	3397,4	73,1	88,4
з неї 1 класу	4680	4602	3576,8	101,1	77,0
2 класу	3553	16848	3366,1	43,7	79,8
3 класу	6871049	3625451	3394,1	72,8	88,5
ячмінь	592882	1004382	4493,9	103,1	86,9
з нього пивоварний	238075	317690	5826,0	101,8	103,1
з нього 1 класу	2135	6232	4994,0	25,1	95,1
2 класу	204163	305866	5875,6	103,6	104,1
товарний	354807	686692	3877,6	104,0	78,9
з нього 1 класу	264	598	5143,9	71,5	101,3
2 класу	15426	9499	4166,2	1311,7	86,8
3 класу	335290	671534	3868,7	100,0	78,7
жито	47707	46249	4521,2	102,8	143,3
з нього 1 класу	2460	5751	5126,0	47,6	160,4
2 класу	31244	26191	4395,1	129,6	140,2
3 класу	11467	6532	4707,8	131,1	149,7
4 класу	2536	7775	4342,2	30,2	135,5
зернобобові сушені	9484	64902	4924,2	51,0	102,1
Боби сої	519383	933091	7825,7	51,0	81,2
Насіння ріпаку й кользи	58179	783877	9528,9	55,0	94,6
Соняшник	3624480	3720816	8040,8	122,2	87,9

[9]

Незважаючи на значні обсяги переданої на переробку зернової продукції слід зазначити, що більшість її є зерновими 3-6 класу і є непридатною для виробництва наприклад високовартісної продукції у вигляді макаронних чи хлібобулочних виробів. Більшість її спрямовувалася на виробництво спирту та хлібобулочних виробів. Покращення забезпечення засобами з вирощування зернових культур дасть можливість вирощувати зернові 1-2 класу

які в перспективі можуть використовуватися для виробництва елітних сортів макаронних виробів. Слід зазначити що обсяги переданої на переробку продукції є значно нижчими ніж в 2018 році. Виключенням є лише жито переробка якого зросла на 60% відсотків.

Невелике зниження надходження тварин на переробні підприємства також спостерігалось в 2019 році проте не у всіх регіонах України (табл. 3).

Таблиця 3

Надходження тварин сільськогосподарських живих на переробні підприємства за регіонами у 2019 році

	Загальне надходження тварин у живій масі		Із загального обсягу куплено тварин		"Довідково": куплено тварин у перерахунку на забійну масу, т
	т	у % до 2018	т	у % до 2018	
Україна	1891538,1	107,9	321331,7	98,1	200770,4
Вінницька	591184,7	131,0	30273,5	104,5	15122,9
Волинська	96312,1	103,3	7281,7	97,9	4860,2
Дніпропетровська	260627,3	98,0	11646,4	45,5	8779,8
Донецька	60124,4	100,5	к	к	к
Житомирська	14616,8	169,0	14616,8	169,0	7330,4
Закарпатська	к	к	к	к	к
Запорізька	11775,4	77,1	9037,9	84,3	6496,2
Івано-Франківська	25450,4	91,4	23182,2	92,6	15772,7
Київська	154280,7	82,9	43316,5	120,2	28151,9
Кіровоградська	8766,1	93,3	8766,1	93,3	5360,3
Луганська	к	к	к	к	к
Львівська	118467,4	131,2	40734,8	110,2	27401,5
Миколаївська	528,8	37,0	к	к	к
Одеська	742,0	81,8	602,6	86,6	414,5
Полтавська	68152,3	82,6	55390,2	88,8	37144,8
Рівненська	8649,7	69,2	8267,4	85,2	5479,4
Сумська	7056,1	98,5	4744,6	112,5	2396,4
Тернопільська	37334,9	119,2	34186,9	117,0	18757,8
Харківська	19598,3	112,0	к	к	к
Херсонська	2635,7	132,5	к	к	к
Хмельницька	9017,6	104,2	к	к	к
Черкаська	366025,6	104,6	7296,5	110,2	3824,4
Чернівецька	18907,8	104,0	5542,8	86,4	3582,0
Чернігівська	7307,6	83,3	5881,2	76,2	3116,0

Символ (к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

[9]

Обсяги переданого для переробки молока в 2019 році також зменшилися на 5 відсотків від організацій та на 22 % від населення (табл. 4).

Таблиця 4

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами, за гатунками у 2019 році

	Підприємства			Населення		
	2019	2018	у % до 2018	2019	2018	у % до 2018
Маса молока коров'ячого сирого, т	2428074	2560076	94,8	822211	1054177	78,0
у перерахунку на молоко сире встановленої базисної жирності	2610352	2719887	96,0	851134	1088538	78,2
у тому числі за гатунками:						
екстра	710277	586213	121,2	-	-	-
питома вага, %	27,2	21,6	х	-	-	-
вищого гатунку	937946	1036222	90,5	822	2340	35,1
питома вага, %	35,9	38,1	х	0,1	0,2	х
I гатунку	844422	894588	94,4	101906	135510	75,2
питома вага, %	32,3	32,9	х	12,0	12,5	х
II гатунку	97069	193827	50,1	707916	903565	78,3
питома вага, %	3,7	7,1	х	83,2	83,0	х
негатункового	20638	9037	228,4	40490	47123	85,9
питома вага, %	0,8	0,3	х	4,7	4,3	х
Із загальної маси молока коров'ячого сирого у натуральному виразі						

охолодженого до 10° С	1884091	2173392	86,7	354428	559024	63,4
питома вага, %	77,6	84,9	x	43,1	53,0	x
Масова частка у купленому молоці коров'ячому сирому, %						
жиру	3,66	3,61	x	3,52	3,51	x
білка	3,13	3,11	x	2,94	2,96	x

[9]

Зниження виробництва молока спричинено відсутністю належної державної підтримки галузі тваринництва в Україні. Слід зауважити, що і досі близько 25% від переданого на переробку молока є 1-2 гатунку і не може використовуватися для виробництва конкурентоздатної молочної продукції.

Позитивним є досить високі показники вмісту білка та жиру в молоці що є вищими по всіх областях держави порівняно з базисними значеннями (табл. 5).

Таблиця 5

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами у підприємств, за регіонами у 2019 році¹

	Маса молока коров'ячого сирого, т	Із загальної маси молока коров'ячого сирого охолодженого до 10° С	Масова частка у молоці коров'ячому сирому, %	
			жиру	білка
Україна	2428074	1884091	3,66	3,13
Вінницька	478935	172400	3,68	3,14
Волинська	к	к	к	к
Дніпропетровська	122774	113450	3,65	3,33
Донецька	к	к	к	к
Житомирська	120000	109313	3,64	3,04
Закарпатська	-	-	-	-
Запорізька	30458	к	3,67	3,09
Івано-Франківська	9532	к	3,52	2,99
Київська	162700	151786	3,74	3,19
Кіровоградська	к	к	к	к
Луганська	к	к	к	к
Львівська	96986	9126	3,63	3,15
Миколаївська	107385	107363	3,69	3,09
Одеська	к	к	к	к
Полтавська	298296	298286	3,64	3,15
Рівненська	176035	174911	3,56	3,05
Сумська	114484	114484	3,56	3,09
Тернопільська	138517	138153	3,63	3,09
Харківська	к	к	к	к
Херсонська	29614	28927	3,80	3,35
Хмельницька	62213	31098	3,57	2,99
Черкаська	176513	153636	3,70	3,16
Чернівецька	к	к	к	к
Чернігівська	97243	80580	3,73	3,14
м. Київ	к	-	к	к

Символ (к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

[9]

В географічній структурі найбільш якісного молока виробляється в Київській області (табл. 6).

Проте в окремих регіонах досі понад 1/3 продукції є 2 гатунку. Для підвищення якісних показників молочної продукції потрібно вдосконалити

систему державної підтримки галузі тваринництва на селі. Особливо це стосується підтримки особистих селянських господарств та фермерів.

Якість молока коров'ячого незбираного, купленого переробними підприємствами у підприємств за гатунками

	Маса молока коров'ячого сирого у перерахунок на молоко встановленої ба- зисної жирності, т	З нього за гатунками							
		екстра	у % до загального обсягу	вищого гатунку	у % до загального обсягу	I гатунку	у % до загального обсягу	II гатунку	у % до загального обсягу
Україна	2610352	710277	27,2	937946	35,9	844422	32,4	97069	3,7
Вінницька	518508	157688	30,4	260961	50,3	87951	17,0	11837	2,3
Волинська	к	-	-	-	-	к	к	к	к
Дніпропетровська	131879	к	к	к	к	29140	22,1	к	к
Донецька	к	-	-	к	к	к	к	к	к
Житомирська	128473	38743	30,2	17793	13,8	55946	43,5	13469	10,5
Закарпатська	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Запорізька	32908	-	-	к	к	20300	61,7	3895	11,8
Івано-Франківська	9873	к	к	к	к	к	к	к	к
Київська	179148	85546	47,7	36878	20,6	56429	31,5	к	к
Кіровоградська	к	к	к	к	к	к	к	к	к
Луганська	к	к	к	-	-	к	к	к	к
Львівська	103481	к	к	к	к	59950	57,9	к	к
Миколаївська	116636	к	к	к	к	27061	23,2	к	к
Одеська	к	-	-	к	к	к	к	к	к
Полтавська	319368	99149	31,1	131791	41,3	57220	17,9	21212	6,6
Рівненська	184165	к	к	к	к	85625	46,5	к	к
Сумська	119991	31541	26,3	12764	10,6	63119	52,6	12080	10,1
Тернопільська	147925	к	к	к	к	16852	11,4	к	к
Харківська	к	к	к	к	к	к	к	к	к
Херсонська	33061	к	к	к	к	к	к	к	к
Хмельницька	65386	к	к	к	к	55237	84,5	4171	6,4
Черкаська	191847	51034	26,6	51141	26,7	83674	43,6	к	к
Чернівецька	к	-	-	-	-	к	к	-	-
Чернігівська	106708	26963	25,3	38561	36,1	29790	27,9	11322	10,6

Символ (к) - дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

[9]

Прискорене розширене відтворення галузей харчової промисловості є однією з головних передумов подолання кризового стану та забезпечення сталого економічного розвитку. Забезпечити підвищення конкурентоспроможності української харчової промисловості на внутрішньому та зовнішньому ринках можливо лише за умови збалансованого використання ринкових та державних механізмів регулювання. Отримання доданої вартості й забезпечення належних обсягів та якості продукції харчової промисловості потребує постійного техніко-технологічного оновлення підприємств та залучення інвестицій. Ключовим завданням інноваційного розвитку підприємств харчової проми-

словості є впровадження нових технологій виробництва та зберігання, які дають змогу створювати якісну й безпечну продукцію, а також виробництва альтернативних джерел енергії з продуктів і відходів харчової промисловості. Крім того, гармонізація законодавства до вимог ЄС, запровадження системи НАССР є важливими завданнями для розвитку підприємств харчової промисловості. Удосконалення виробничої та транспортно-складської інфраструктури, здійснення ефективного менеджменту, забезпечення відповідності структури продовольчого ринку структурі та потребам населення, належна митно-тарифна політика держави, розв'язання проблем ресурсного забезпечення також є чинниками

стимулювання розвитку вітчизняної харчової промисловості. Отже, подальший розвиток харчової промисловості потребує комплексних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва харчової продукції [1, с. 26].

На думку Гончарук І.В. кооперативні формування дадуть можливість: консолідовано здавати в оренду землю; включати вироблену фермерськими та селянськими господарствами продукцію до маркетингового ланцюга; підвищити додану вартість продукції шляхом покращення первинної обробки та зберігання; підвищити безпеку та якість

сільськогосподарської продукції. Окрім того, кооперативи стануть ефективним механізмом згуртування селян і дадуть можливість вирішити цілу низку їх соціально-економічних проблем. Кооперація дозволяє зробити успішним і привабливим малий і середній сільськогосподарський бізнес, особливо для молоді. Враховуючи те, що в селах України проживає третина населення, можна сміливо говорити, що кооперацію слід розглядати як інструмент зміни на краще життя сільської громади [2, с. 59]

Умови надання фінансової державної підтримки фермерським господарствам та СОКАм наведено на рис. 1.

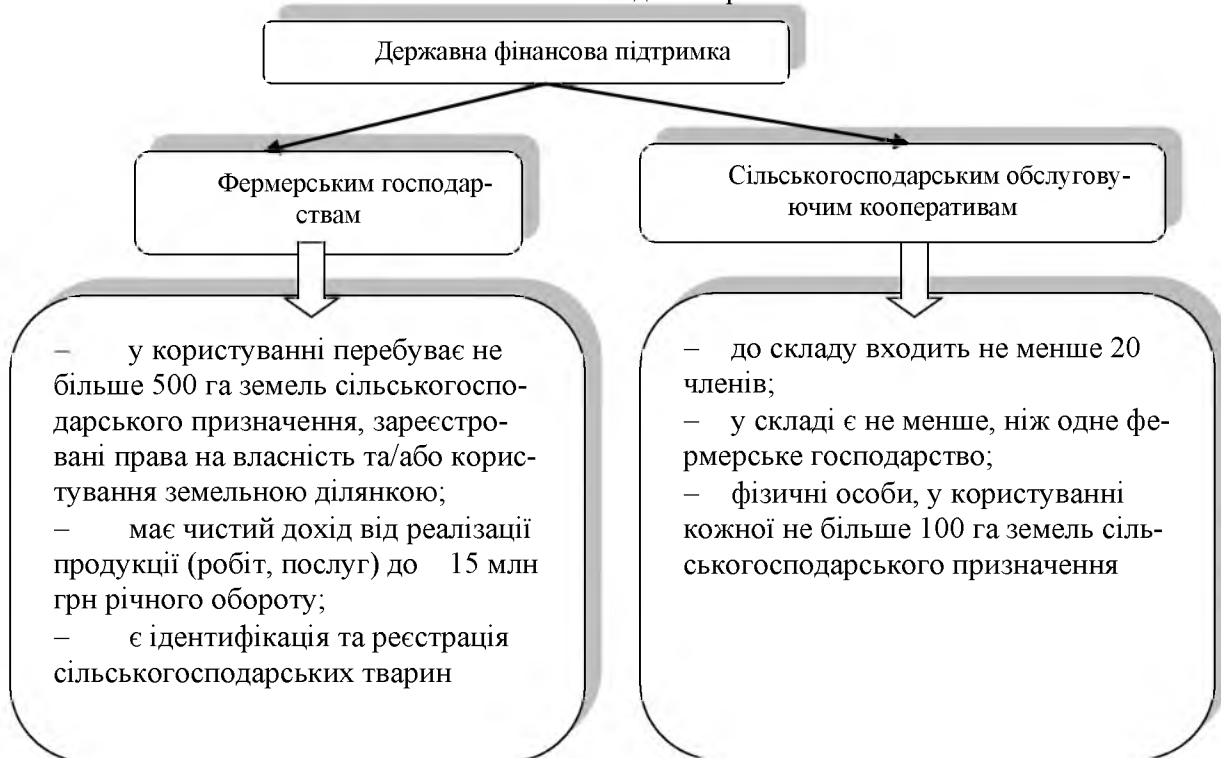

Рис. 1. Умови надання державної фінансової підтримки ФГ та СОКАм

Джерело: [3, с.90].

Окрему увагу приділено програмі підтримки тваринництва як одного з пріоритетних напрямів у 2019 р. Фінансова підтримка (3,56 млрд грн) надавалася на будівництво та реконструкцію тваринницьких комплексів, що стимулюватиме нарощування поголів'я тварин і, як результат, призведе до вирівнювання цінової ситуації на м'ясо [3, с.90].

Кооперативи з переробки сільськогосподарської сировини досягають глибокої переробки сировини на основі безвідходних технологій. Наприклад, у Данії крім великих м'ясокомбінатів кооператорам належать і невеликі підприємства з переробки відходів цих комбінатів (крові, вовни, внутроців і кісток). На таких підприємствах виробляють і цінну сировину для фармацевтичної промисловості (наприклад, екстракт гормонів з підшлункової та інших залоз). Ефективність і високу рентабельність цих допоміжних підприємств у Данії засвідчує те, що вартість виробленої ними продукції становить близько 20% сумарної вартості

продукції всіх м'ясокомбінатів. Переробні кооперативи Франції дають 40-45% загального обсягу продукції харчової промисловості. Значна частка кооперативного сектора у виробництві харчової продукції забезпечує створення сприятливого конкурентного середовища, спонукає приватні переробні підприємства до покращення економічних відносин з фермерами. Через кооперативи зі спільного використання техніки (CUMA) фермерські господарства одержали доступ до високопродуктивних машин та можливості зменшувати індивідуальні витрати на закупівлю технічних засобів, залучати до виконання робіт професійних механізаторів і навіть вирішувати проблему почергових відпусток для членів фермерських господарств. Сьогодні в країні членами і клієнтами CUMA є близько 38% фермерів. У них зосереджена третина парку зерно- і кормозбиральних комбайнів, п'ята частина розкидачів добрив, трактори підвищеної потужності, обприскувачі, спеціалізоване обладнання для ремонт-

них робіт, меліоративна й інша спеціалізована техніка. Машина і обладнання, що знаходяться в кооперативах, є колективною і частково приватною власністю їх членів. Їх використання відбувається за чітко складеними графіками відповідно до замовлення фермерів [4, с.324].

Доцільним насамперед є розробка інноваційної стратегії яка має здійснюватися як по напрямку розвитку молочного скотарства так і по напрямку розвитку молочної промисловості (рис. 2).

Важливе значення має впровадження інновацій безпосередньо в галузі молочного скотарства (сировинна база), адже якість сировини – запорука реалізації розроблених інноваційних заходів. В першу чергу це: нарощування селекційно-генетичного потенціалу тварин на основі використання високопродуктивних порід і біотехнологічних систем розведення ВРХ.

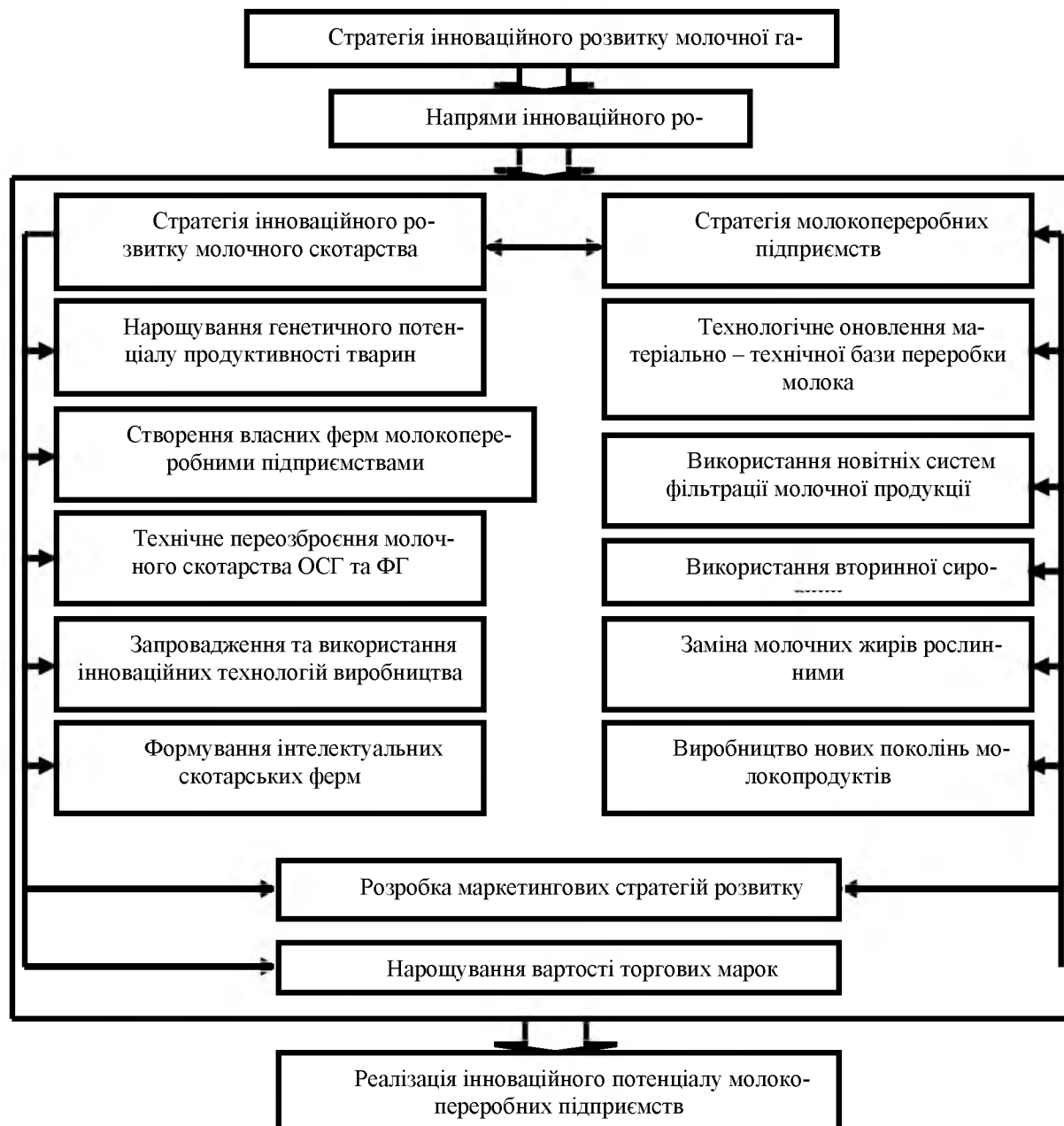

Рис. 2. Стратегічні напрями інноваційного розвитку молокопереробної галузі

Також потрібне раціональне і ефективне використання кормових ресурсів та покращення якості кормів (розробка збалансованих раціонів годівлі в залежності від індивідуального рівня продуктивності тварин); модернізація, технічне переозброєння, автоматизація виробництва молока; впровадження енергозберігаючих та інтенсивних технологій (технології безприв'язного утримання

тварин, автоматизації машинного доїння, використання доїльних автоматів-роботів); оновлення матеріально-технічної бази первинної обробки, зберігання та відповідного перевезення молочної сировини; створення інтелектуальних ферм, які об'єднують процеси годівлі і доїння корів. Основними напрямками стратегії інноваційного розвитку молокопереробних підприємств держави мають

бути: встановлення сучасного технологічного обладнання яке забезпечить повну автоматизацію процесів виробництва молочної продукції; впровадження інноваційних систем фільтрації та знищення мікроорганізмів у зовнішньому середовищі; вдосконалення пакування продукції за рахунок використання таких сучасних матеріалів упаковки, які дозволять збільшити терміни зберігання молочних продуктів; зміна технологій виробництва молочних продуктів шляхом внесення пришвидшувачів процесів дозрівання сирів, підсилювачів смаку та харчових барвників; використання у виробництві молочних продуктів вторинної сировини; розробка та впровадження у виробництво продуктів з частковою заміною молочних жирів рослинними; придбання патентів, ліцензій, торгових марок тощо; розробка та впровадження у виробництво молокопродуктів нового покоління – дієтичних продуктів, продуктів з лікувальними та профілактичними властивостями; вдосконалення способів просування продукції до споживача.

Реалізація зазначених вище інноваційних напрямів розвитку молокопереробних підприємств України має ґрунтуватись на головних пріоритетах розвитку галузі як в середньостроковій так і в довгостроковій перспективі. На найближчу перспективу для молокопереробних підприємств держави нагальним є вирішення наступних завдань:

- проведення техніко-технологічного переозброєння підприємств на засадах використання нових біотехнологій;
- зниження енергоспоживання;
- нарощування інтелектуального потенціалу кадрів;
- нарощування обсягів фінансових та інвестиційних потоків;
- посилення інтеграційних зв'язків та формування продуктових кластерів в молокопродуктовому підкомплексі;
- запровадження системи європейських стандартів;

- створення власних фермерських господарств;
- розвиток інфраструктури ринку молочних продуктів.

Пріоритетними напрямами на довгострокову перспективу мають стати: запровадження у виробництво безвідходних, біотехнології як головної умови виробництва продукції з високоякісними споживчими властивостями; розширення асортименту екологічно чистих і дієтичних молочних продуктів; підвищення рівня конкурентоспроможності молочної продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, створення виробництв з переробки відходів.

Також доцільно створити умови для кращого забезпечення олійнопереробних підприємств сировиною. Адже основна частина виробництва та експорту переробних підприємств АПК припадає на виробництво жирів.

Після оцінки стану і виявлення проблем маркетингової політики на ринку соняшнику, а також концепцій та ідей, які одержали найбільшу підтримку експертів можна визначити основні стратегічні напрями маркетингу соняшнику в Україні (табл. 7).

При цьому слід виділити слабкі сторони розвитку вітчизняного аграрного маркетингу: недостатня кількість досвідчених спеціалістів в галузі аграрного маркетингу, ризики недоотримання продукції через природні умови; відсутність організації маркетингу на рівні регіону; значна кількість посередників між виробником і споживачем; труднощі з зберігання, транспортуванням готової продукції; недостатня інформаційна база для розрахунку показників маркетингової діяльності.

При співставленні зазначених стратегічних напрямів до загальної стратегії України, зокрема аграрного сектору економіки варто зазначити, що вищевказані напрями забезпечать організацію виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських товаровиробників регіонів з метою постачання переробним підприємствам якісного насіння соняшнику.

Таблиця 7

Формування стратегічних напрямів маркетингу соняшнику в Україні до 2025 року

Стратегічні напрями маркетингу соняшнику на мікрорівні: організація виробничо-збутової діяльності сільськогосподарських товаровиробників регіону з метою забезпечення переробних підприємств якісним насінням соняшнику; врахування факторів, що впливають на зміну обсягів виробництва; впровадження інтенсивних шляхів виробництва, розвиток високоякісного вітчизняного насінництва.
Стратегічні напрями маркетингу соняшнику на регіональному рівні: прогнозування обсягів виробництва та реалізації, урожайності соняшнику по Вінницькій області; забезпечення доступної мережі зберігання соняшнику товаровиробниками; створення окремих організаційно-управлінських структур для кожного продуктового ринку, зокрема ринку соняшнику, враховуючи позитивний досвід США, Канади, Франції, Австралії.
Стратегічні напрями маркетингу соняшнику на макрорівні: посилення контролю держави за якістю продукції, забезпечення достатньою кількістю дослідних лабораторій в регіонах; підтримка заходів, спрямованих на охорону земель і відтворення родючості ґрунтів в районах, де переважають посівні площі під соняшником; створення бази даних в мережі Інтернет для налагодження зв'язків між покупцями і продавцями з метою вибору оптимального каналу реалізації; державна підтримка переробних підприємств, що дозволить виготовляти конкурентоспроможну соняшникову олію і формувати експортний потенціал регіону, постачаючи не сировину, а готову продукцію. прийняття закону відповідних нормативно-правових актів, які повинні акцентувати увагу на розвитку галузі шляхом надання їй не тільки високої динаміки нарощування потенціалу, а й підвищення суспільної і соціально-економічної результативності агропродовольчого сектору економіки.

Напрями зміцнення аграрного сектору Вінницької області, які сформовані на рівні Вінницької обласної Ради, зорієнтовані в більшій мірі на розвиток пріоритетних галузей сільського господарства, зростання обсягів сільськогосподарської продукції та формування програми державної підтримки виробництва основних деяких видів зернових та олійних культур. Запропоновані в дисертації стратегічні напрями маркетингу соняшнику спрямовані на визначення оптимальних обсягів виробництва та реалізації, в зв'язку з необґрунтованим зростанням посівних площ під соняшником. Також значної уваги потребує надання товаровиробникам можливості зберігання соняшнику та повної інформації про канали реалізації як в вітчизняним підприємствам, так і за кордон. Впровадження інтенсивних способів виробництва та розвиток високоякісного вітчизняного насінництва дозволить знизити собівартість та підвищити якість продукції.

В зернопереробні галузі потрібно проводити заходи з збільшення обсягів переробки зернових. Адже лише 1/5 від врожаю зернових передається на переробку інше експортується. Доцільно на даний час проводити переробку зернових на спиртових заводах на спирт та біетанол. Адже значна частина підприємств що входять в ДП «Укрспирт» не функціонують. Шляхом проведення їх реконструкцій та запуску можна підвищити як ВВП так і ступінь енергетичної незалежності.

Ведення в дію на підприємствах спиртової промисловості АПК Вінницької області газових установок є нагальним питанням для стратегічного розвитку регіону. Запропоновані заходи дадуть можливість:

1. Підвищити прибутковість підприємств спиртової промисловості;
2. Збільшення доходів до державного бюджету від підприємств державних підприємств галузі;
3. Зростання обсягу інвестицій в галузь;
4. Підвищити показник валового регіонального продукту та рентабельність галузі в цілому.

В той же час виробництво біогазу на спиртових заводах регіону зможе дати наступний ефект для економіки області:

1. Підвищити енергетичну незалежність регіону;
2. Знизити витрати спиртових заводів на енергоносії;
3. Покращити екологічний стан водних ресурсів області;
4. Знизити обсяг викидів парникових газів.
5. Забезпечити тваринницьку галузь білковими кормами.

Основним стримуючим фактором для розвитку біогазового виробництва на спиртзаводах є насамперед небажання керівників та держави удосконалювати виробництво. Шляхом державного стимулювання розвитку альтернативної енергетики та збільшення штрафних санкцій за викиди відходів спиртової галузі можливо стимулювати даний процес.

Висновки і пропозиції. Пріоритетними напрямками розвитку переробних підприємств АПК України мають стати:

1. розробка системи державної підтримки ОСГ та ФГ молочного напрямку;
2. збільшення виробничих потужностей переробки зернових культур на підприємствах ДП «Укрспирт» за рахунок модернізації та запуску спиртових заводів, що на даний час не функціонують;
3. вдосконалення функціонування ринку соняшнику з метою мінімізації кількості посередників між олійнопереробними заводами та сільськогосподарськими формуваннями;
4. створення при спиртових заводах та птахофабриках підсобних виробництв з переробки відходів на біогаз з метою зменшення собівартості виробництва та максимізації економічного ефекту.

Реалізації даних заходів дасть можливість збільшити зайнятість як в сільській місцевості та і в промисловості, збільшити показник ВПП України, підвищити обсяги експорту та рівень енергетичної безпеки держави.

Список літератури

1. Сучасні тенденції розвитку харчової промисловості та її місце в економіці держави [Електронний ресурс]. Г.М. Калетнік, О.В. Коваленко, А.А. Брояка // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 8. С. 7-26. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_8_3.
2. Гончарук І.В. Роль сільськогосподарських кооперативів у забезпеченні сталого розвитку сільських територій Вінницької області. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 8. С. 56-67.
3. Формування державної програми підтримки підприємств-агровиробників України із урахуванням світового досвіду / Фурман І.В., Пронько Л.М. // Економіка АПК. 2019. № 11. С. 85-92
4. Розвиток кооперації фермерських господарств / С. П. Попова // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2012. Вип. 22(2). С. 322-329. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2012_22%282%29_55
5. Lyudmila Pronko, Irina Furman, Anatolii Kucher, Yaroslav Gontaruk. Formation of a State Support Program for Agricultural Producers in Ukraine Considering World Experience. European Journal of Sustainable Development (2020), 9, 1, S. 364-379
6. Розвиток підприємництва і кооперації: інституціональний аспект: монографія / Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Заяць В.М., Шпикуляк О.Г. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2016. 430 с.
7. Розвиток форм господарювання в сільському господарстві: проблеми і рішення: наукова доповідь / [Ю.О. Лупенко, В.Я. Месель-Веселяк, О.Г. Шпикуляк та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2018. 54 с.
8. Стан фінансування програм підтримки АПК у 2019 році. Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka/stan-finansuvannya-program-pidtrimki-ark-u-2019-roci>.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.